

„Tiiger või toetuseid jahtiv hüään?“

Iseseisvusaastad on Eestile toonud muljetavaldavalt kõrge majanduskasvu ja kindlasti on meie eneseuhkust kosutanud vahel kõlanud võrdlused Aasia kiiresti arenevate riikidega. Lootust, et Eestist võiks saada Euroopa tiiger, on aidanud kõrgel hoida peatselt reaalsuseks muutuv ühinemine Euroopa Liiduga. Siinkohal olekski ehk sobiv pisut analüüsida kas ja millistel eeldustel sellised lootused peatselt saabuvast kõrge elatustasemest ja võimsast majandusest tegelikult realiseeruda võiksid.

Kooliraamatud õpetavad, et pikemas perspektiivis mõjuvad majanduskasvule positiivselt töö tootlikkuse tõus, kapitali hulk, aga ka rahvastiku juurdekasv. Vähemasti neist viimase osas on meie väljavaated suhteliselt nigelad eeldusel, et Euroopa Liitu ei astu peatselt meist oluliselt vaesemaid riike, kust saabuvad võõrtöölised võiksid kompenseerida meie pidevalt vähenevat majanduslikult aktiivsete elanike hulka. Veelgi enam, kuna lõpuks on realiseerumas meie unistus võimalusest vabalt teistes Euroopa riikides töötada, siis võib eeldada, et vähemasti mingi osa Eesti elanikest seda võimalust ka kasutab. Veel konkureerib väheste töökäte pärast ka paisuv avalik sektor ning kui siia lisada jäigemaks muutuv tööturg koos igasuguste kohustuslike kindlustustega, on sõnum eraettevõtjale ühene: Eesti ei ole koht, kuhu rajada odavale tööjõule baseeruvat äri. Esmapilgul ei paistagi see võib olla paha, sest ega meil kellelgi pole midagi selle vastu, kui saame tulevikus sama tööd teha oluliselt kõrgema palga eest. Paraku aga enamikule meist kardetavasti sellist võimalust ei avane. Rahvusvahelises konkurentsisis ei ole see väljaspool avalikku sektorit lihtsalt võimalik, kuna administratiivsete meetoditega ei saa üleöö muuta tööjõu tootlikkust. Ka suure kapitali sissevoolu korral kulub selleks aega ning lisaks mõjutab tootlikkuse kasvu kiirust ka see kui tõsiselt ühiskond ennast muuta soovib. Endiselt Ida-Saksamaalt on võtta hoiatav näide, kus Saksamaade ühendamise ajal tõsteti administratiivsete meetoditega küll tööjõu otseseid ja kaudseid kulusid, kuid loomulikult ei hakanud inimesed selle sammu tulemusel iseenesest keerulisemat tööd tegema. Tulemuseks on ülikõrge tööpuudus, mis veel kümme aastat pärast Saksamaa ühendamist on endistel Ida-Saksa aladel kaks korda kõrgem kui läänes. Saksa täpsusega Euroopa direktiive seadusteks vormistavatele Eesti riigiametnikele ning poliitikutele võiks see näide olla väikeseks hoiatuseks. Meile meeldib küll rääkida vajadusest minna üle teadmistemahukale majandusele, aga riigi raha jaotades on ületamatult raske vastu panna kiusatusele toetada traditsioonilisi Eesti tegevusvaldkondi. Muidu võiksid ju mõned olulised valijad vihastada. Samas võib küüniliselt väita, et päris Ida-Saksa sarnasteks ei saa meie tööpuuduse numbrid paisuda ka siis, kui me samas

vaimus jätkame, sest see rahva hulk, kes erasektoris endale rakendust peab leidma, jääb iga aastaga aina väiksemaks.

Euroopa Liiduga liitumise kasuks otsustamisel ei olnud kindlasti vähetähtsad lubadused suurtest abirahadest, mida Euroopa maksumaksjad meie majanduse toetamiseks maksuma hakkavad. Raha saada on kindlasti tore ja mitmetel meist varem liitunud riikidel on abiraha abil õnnestunud tublisti ka oma rahva elujärge parandada. Samas ei ole abi kasutamine kõikjal olnud ühtviisi tõhus ja mitmel pool on selle mõjuks jäänudki vaid ühekordne nõudluse tõus ja korruptsiooni kasv. Tasuta raha jagamisel on paraku ka omad varjuküljed, mis avalduvad motivatsioonisüsteemi muutumises ühiskonnas. Nii nagu odav importkaup võib teinekord hävitada terveid tööstusharusid, nii võib tasuta raha hävitada ettevõtluse, sest milleks võtta riske ja pingutada, kui sama rahalise tulemuseni on võimalik jõuda ka toetuste saamise avaldusi täites. Täna Eestis ei ole ettevõtlikke inimesi kindlasti liiga palju ja ka paljudel neist vähestest on äriplaaniks piltlikult öeldes oma rea saamine mõnes eelarves.

Ükski toetus ei kesta paraku igavesti ja toetustele tuleviku rajamisel on oht, et suuremate Euroopa riikide maksumaksjad ühel hetkel enam kas ei taha või suuda senisel viisil jätkata. Euroopa rahaliidu tulek on seadnud jäigemad piirid valitsuste eelarvete puudujääkidele ning seetõttu püsib pidev surve kulude kärpimisele juhul, kui majanduskasv Euroopa suuremates majandustes ei taastu. Kui Saksa poliitik peab otsustama, kas kärpida pensione Saksamaal või toetuseid vaesematele riikidele, siis on see kahtlemata raske valik ja pole sugugi kindel, et Eesti põllumehi Saksa pensionäridele eelistatakse.

Valitsused võivad küll vilistada stabiilsuspaktiga seatud piirangutele ja suurendada oma eelarvepuudujääki, kuid nad ei saa ignoreerida investoreid, kellele nad loodavad oma võlakirju müüa. Kuna rahaliiduga ühinenud riikidel puudub kontroll oma rahapoliitika üle, siis toob vastutustundetu fiskaalpoliitika paratamatult kaasa riigi krediidiriski suurenemise ja laenuintresside tõusu. Mõnes mõttes hakkavad Euroopa riikide valitsuste võlakirjad sellisel puhul käituma nii nagu arenevate riikide eurovõlakirjad, millede tootlused majanduse madalseisu korral mitte ei lange, vaid hoopis tõusevad, pannes hätta sattunud riigi kahekordse koorma alla. Sellise stsenaariumi korral avaneksid kahtlemata huvitavad võimalused Eesti finantssektoril, kuna siis saaks Saksa pankadele Eestist odavat raha kasuga edasi laenata nii nagu viimased kümme aastat on Saksa pangad laenanud meile.

Mida siis öelda nende mõtete lõpetuseks? Sisetunne ütleb, et tiigriks saamine käib Eesti majandusele kardetavasti üle jõu, kuid mine sa tea. Praegune ajahetk on üks väheseid Eesti ajaloos, kus lõpptulemus sõltub olulisel määral meist endist ja sellest, kui tõsiselt me tahame olemasolevat majandust muuta. Kui saamegi tiigri asemel vaikseks ja uniseks Euroopa nurgakeskes, mis siis ikka. Seni kuni maailmas leidub suuri ulukeid püüdvaid tiigreid, pudeneb ikka midagi ka hüäänile.